

2020. július 5. - **Negyven éve jelentett Lendvai Ildikó a pop-rockzenéről Pozsgay Imrének** – I. rész

Nem mondható, hogy a könnyűzene mindig forrongó és érdekességeket szolgáltató világát ne figyelte volna árgus szemekkel a Kádár-rendszer, amire jó példa, hogy Lendvai Ildikó a KISZ KB Kulturális Osztályának helyettes vezetőjeként 1980-ban több tucat oldalon keresztül tájékoztatta Pozsgay Imre kulturális minisztert – aki a rendszerváltozás során kulcsfontosságú szerepet vitt az állampárt részéről annak lebontásában – az ifjúság szórakozásának néhány időszerű kérdéséről.

A helyzetet túpontosan értékelő KISZ-vezető – későbbi szocialista politikus, az MSZP elnöke, illetve parlamenti frakcióvezetője – beszámolója és egyben értékelése kellőképpen bizonyítja, hogy a fennálló egypártrendszert az akkori szlogenekkel ellentétben igenis érdekelte az, hogy hogyan szórakozik a fiatalság, milyen koncertekre jár. Persze ennek az érdeklődésnek a háttérében elsősorban a befolyásolás szándéka állt.

Pártállami önkritika

Lendvai Ildikó írása meglepően jó korrajz a hazai könnyűzenei életről, sőt meglehetősen önkritikus hangot üt meg a rendszer ehhez való hozzáállásáról. Tegyük hozzá, ez egy belső jelentés, aminek minden egyes betűjét az akkori, 1980-as viszonyok között a nagy nyilvánosság előtt nem biztos, hogy vállalták volna a pártállami vezetők. Ahogy azt sem nagyon hangoztatták, hogy az egész pop-rockzene ügyet sokáig eléggé elhanyagolták, noha már a bevezetőben önkritikusan azzal kezdi a KISZ kulturális életének egyik vezetője, hogy mindazzal együtt, hogy a szabadidő és ezzel karöltve a szórakozási igény is megnőtt, „az ifjúságpolitikai munka eredményei épp a szabadidő-eltöltés, a szórakozás területén maradtak el”.

A KISZ KB Kulturális Osztályának helyettes vezetője szerint a szórakoztatásban, így a könnyűzenében is, leginkább a spontán mechanizmusok érvényesültek, maguktól, pártállami irányítás nélkül szöktek szárba, majd haltak el divatirányzatok. A valóságot reálisan látva szintén önbírálóan jegyezte meg, hogy a szórakoztatással foglalkozó intézmények az éppen fennálló divatirányzatokat csak tisztes távolságból követték, sokszor már csak a trend lecsitulása után foglalkoztak velük.

Kis magyar rockromantika

Ennek oka pedig szerinte az volt, hogy nem fordítottak kellő hangsúlyt a fiatalok szórakoztatására, emiatt sok probléma merült fel a perifériális helyzetbe kerülőkkel. A jelenség csúcsa akkoriban kétségkívül a Beatrice-kultusz volt, a közönség megjelenési szokásait, csoportosulásait viszont a közvélemény helytelenül csupán szórakozási gondnak tartotta. A belső jelentés jól látta: Nagy Feróék zenéjükkel nemcsak szórakoztattak, hanem rávilágítottak jó néhány társadalmi problémára is, mint az alkoholizmus, a drogozás, az öngyilkosságok emelkedő száma, az önkizsákmányoló, hajszolt életmód, a gyerekek emiatti elhanyagolása, a tinédzser lányok tömeges, felelőtlen teherbe esése – innen már csak egy lépés az abortuszok számának radikális emelkedése –, és persze virágnyelven, de a rendszer kritikája is jócskán megjelent náluk. Ezzel sokáig nemigen tudott mit kezdeni a KISZ, és nagyjából a Lendvai-jelentés körüli időkben jöttek rá, hogy lehet ezekkel a tényleg csellengő fiatalokkal is valamit kezdeni. Ennek a belátásnak a következménye lett a „nulladik Sziget-fesztivál”, az 1980-as „fekete bárányok” koncert az óbudai Hajógyári-szigeten, ahol Nagy Feró bölcs meglátása szerint a rendszer segítségével lázadtak a rendszer ellen. Kis magyar

rockromantika.

Zenekarok álküldetéstudattal?

A hetvenes évek második felében jelentkező rockdivathoz fűződően, ami a nyolcvanas évek első felében még tartotta magát, Lendvai Ildikó megjegyezte, hogy a legtöbb vitát kiváltott kérdés a „magyar punk” és a csövesek megjelenése volt. A társadalmi magatartásukban, viselkedésükben, életmódjukban is elkülönülő, ugyanakkor képlékeny csoportosulások tagjait szociológiailag is elemezte: eszerint nem voltak köthetők konkrét korcsoportokhoz vagy egyetlen társadalmi réteghez, hanem fiatal munkások, alkalmi munkások, értelmiségiek, egyetemi végzettségű fizikai dolgozók (ők lehettek igazán rendszerellenesek) és alkalmi munkából élők, tanulók, állami gondozottak, „lumpen elemek” egyaránt megtalálhatóak voltak közöttük. A jelentés leírta, hogy a zenekarok sleppjeibe, az aluljárókba elsősorban szociális okokból, az életmódkultúrában jelentkező hátrányok (sokgyerekes, széthulló családok, állami gondozás, alkoholizmus, debilitás) miatt kerültek, de sok esetben a társadalmi és családi nevelés hiányai is megmutatkoztak (iskolából kimaradtak, értelmiségi, vezető beosztású szülők gyermekei). Lendvai Ildikó szerint a zenekarok meghirdetett „álküldetéstudattal” és mögötte jól kiszámított közönség-szervezési, népszerűsítési manipulációkkal vállalták e csoportokat, felemelésük érdekében, és így az együttesek a kitaláltóság, a társadalmon kívüliség érzésének és gondolatvilágának további erősítését végezték. A zene, a szövegek, a bennük megfogalmazott mesterséges és álproblémák, a pódiumról diktált érzelmi hatások, viselkedési formák perifériális helyzetüket magasztalják, helyenként társadalomellenes magatartást sugallnak – így a jelentés. A kommunista ifjúsági szervezet véleménye ellenséges volt a punk és a kemény rock jelenségével szemben, mert azokat a szocialista társadalommal össze nem egyeztethetőnek ítélték meg. Ugyanakkor ezek a bandák nemcsak a „lecsúszottak” körében, hanem az egyetemi klubokban, mint például a Közgáz Klubban is nagyon népszerűek voltak. A fiatalok alapvetően apolitikusok voltak, az ellenzékiek közül pedig kiemelhetjük a Fölös Példány nevű társulást, amellyel a Beatrice szoros kapcsolatot ápolt. A jelentésben szereplő „népszerűsítési manipuláció” kifejezése részben nem állta meg a helyét, mert a fix gázi rendszere miatt a fellépő együttesek érdektelenek voltak a közönség és a bevétel növelésében, abból ők úgysem részesültek. A nagyfokú rajongásnak az MHV lemezkiadására lehetett volna hatása, ami viszont elmaradt, kivéve három számot az Omega–LGT–Beatrice közös turnéről készített albumon. Az „álküldetéstudat” látszólag megállta a helyét Nagy Feró esetében, aki a korábbi diszkós Beatricéből kemény rockot játszó zenekart alakított a nagyobb elismertség érdekében, de Lendvai Ildikó kijelentését a zenekar megjelenése és rendszerkritikus szövegei motiválhatták. A Lendvai szerinti álproblémák, amelyek akkori szövegeikben megjelentek, viszont valós problémáknak számítottak, sőt sok tekintetben éppen azokban az időkben váltak jelenséggé. A hivatalos média azonban felsőbb pártutasításra nem sokat foglalkozhatott ezekkel a kényes ügyekkel.

Lendvai Ildikó – és persze a jelentés összeállításában névtelenül részt vevő munkacsoport többi tagja – szerint a punkzenekarok a népszerűségüket a közönséget becsapva érték el, amikor rajongóikhoz hasonlóan a társadalomból kitaláltottnak tekintették magukat. A zenekar tagjai mindezzel együtt erős kritikával illették az akkori társadalmi jelenségeket (ugyanazt tette az Illés zenekar egy évtizeddel korábban), de kreatív ötleteikkel – alkoholelles propaganda, tejesztás a koncerteken – az ifjúság nevelését szorgalmazták. A kitaláltóság mítosza ugyanakkor a zenekar részéről hiteles volt, ugyanis annak ellenére, hogy a Beatrice tagjai munkásszármazásúak voltak, a rendszerhez fűződő ellenvéleményeik megfogalmazása miatt nem futhattak be népszerűségüknek megfelelő karriert.

Írta: Adminisztrátor
2020. július 06. hétfő -

Fellépéseiket köztudomásúlag ellehetetlenítették, ami végül 1981-es feloszlásukhoz vezetett.
Csatári Bence